

DE KLOK "DE TRIUMFANTE" OP HET EMILE BRAUNPLEIN TE GENT

Albert BRUGGEMAN

Erevoorzitter Kon. Gilde Vlaamse Antiquairs

In 1921 stichtten enkele Gentse antiquairs de Vereniging van Handelaars in Oudheden. Zij wilden hiermee verwijzen naar en aanknopen met de Corporatie van Oude Kleerkopers, die reeds in de 15de eeuw een kapel hadden in de St.-Niklaaskerk te Gent.

Wanneer ik in 1953 secretaris werd van de vereniging, telde zij een vijftiental leden uit Gent, Brugge en Kortrijk.

In 1962, onder het voorzitterschap van H. Van Hoecke, besloten we de vereniging open te stellen voor geheel het Vlaamse land en namen we de naam aan van Gilde van Vlaamse Antiquairs.

Als embleem namen we de KLOK. Waarom? Als huldeblijk aan onze stichters, die ons, jongeren, verbaasden door hun heldhaftige en soms heroïsche verhalen over "het redden van die klok" die nu het centrum van Gent siert en waarvan velen dachten dat ze de fameuze Klokke Roelant was uit het Belfort. Volgens onze oudere collega's had de klok niet zomaar zonder slag of stoot haar definitieve plaats gekregen op het E. Braunplein. Gelukkig beschikten we nog over de briefwisseling, de verslagen in de dagbladen en de getuigenissen van nog in leven zijnde oude leden, om een vergeten episode uit de geschiedenis van de klok op te tekenen. (1) Dit is de tekst die we in 1962 aan al onze leden zonden:

1. Het archief van de Gilde bevond zich in de jaren '70 in het huis H. Van Hoecke, Onderbergen 6. Wanneer het huis verkocht werd, werd het archief, verpakt in verscheidene dozen, eenvoudigweg in de container geworpen en weggevoerd. Onbegrijpelijk!

GENT 1948. In de Gentse kunstmiddens is er beroering!

De grote Triumfante, in 1659 gegoten uit de brokstukken van Klokke Roeland wordt uit het belfort verwijderd. Ze is gebarsten.

Officieel heet het dat ze zal hersmolten worden ... "la rumeur publique" spreekt echter van een verzending naar de Nieuwe Wereld ... De Vereniging van Handelaars in Oudheden telt echter haar waakhonden! We vinden geen fellere benaming dan deze om voorzitter Ysabie, onder-voorzitter H. De Ruyter, secretaris Odo Beirnaert, commissarissen M. Wackens en O. Deene te typeren en hun verbeterde doorzettingsvermogen voor het behoud van de klok te Gent.

Op 2 mei 1948 houdt de Vereniging een bestuursvergadering in hun lokaal De Ploeg op de Koormarkt. Secretaris Odo Beirnaert noteert in zijn verslag: "Gesproken hebbende over het voorstel de klok Roelant te hergieten, kan niet anders als tegen dit ontwerp krachtig te protesteren. Het heeft geen zin een geschiedkundig voorwerp te smelten tot het bekomen van oud metaal. Als er een nieuwe klok moet komen is er wel middel in Gent om aan het nodige metaal te geraken. Vernoemde Vereniging stelt zich ter beschikking van de bevoegde overheid en denkt wel met Uwe medewerking alsook van de Pers een prachtige uitslag te bekomen.

Moest niettegenstaande dit protest het voorstel toch uitgevoerd worden dan kunnen we dit anders niet noemen of een aanslag op ons Gentsch patrimonium."

Dit verslag werd goedgekeurd in de algemene vergadering van 3 juni en naar het Gentse stadsbestuur gezonden.

Het antwoord van de stad hebben wij niet teruggevonden, maar we beschikken wel over een tweede brief van de vereniging, waaruit we het antwoord van de stad kunnen afleiden. Deze brief geeft akte van het antwoord van de stad. De vereniging betreurt echter dat zij geen kennis heeft gekregen van het samenstellen van een commissie die over het lot van de klok zou beslissen. Een vereniging die gesticht is in 1921, wettelijk erkend in 1938 en die maandelijks vergadert! De leden gaan akkoord dat de geldinzameling voor de nieuwe klok een grote krachtsinspanning vergt, maar zij weigeren beslist mee te werken aan de "vernietiging" van een historisch kunstwerk, want een "afgietsel" kan nooit opwegen tegen een oorspronkelijk werk van de 17de eeuw. Zij betreuren het vernietigen van de klok en voegen er ironisch bij: in de toekomst zal het vernietigen van de hersmolten klok niet meer betreurd worden!

Op 3 juli hebben voorzitter Ysabie, secretaris O. Beirnaert en commissaris M. Wackens een bezoek gebracht aan het belfort en de klok, daarop besluit de secretaris: onze actie tegen het hergieten der klok moet met alle middelen doorgedreven worden.

Op 7 juli grijpt een vergadering plaats ten huize van de voorzitter en wordt er een brief gericht aan de heer De Beer, conservator van het Sterckshofmuseum te Deurne.

Deze heer zal een kostbare hulp betekenen in hun strijd voor het behoud van de klok.

Op 21 juli is de heer De Beer reeds te Gent. Het programma van de actie wordt besproken en men brengt ook nog een bezoek aan het belfort en de klok.

In de algemene vergadering van 5 augustus wordt een "laatste" antwoord van de opperden van de stad afgelezen. De secretaris zegt daarop dat er "zeer beperkt" zal geantwoord worden, maar waarover dit woord en wederwoord handelen hebben wij niets kunnen terugvinden.

Op 10 augustus heeft het bestuur en De Beer een onderhoud met conservator Nowé. Het onderhoud levert niets op en de secretaris

schrijft: er is besloten ons protest met alle beschikbare middelen door te drijven!

Er ontstaat een vruchtbare samenwerking met De Beer. De steun van deze invloedrijke persoon is onze vrienden een hart onder de riem. Er wordt nu een schrijven gericht aan de Kon. Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten te Brussel om de vernietiging van de klok aan te klagen. Deze Commissie antwoordt aan De Beer: van zodra wij in kennis gesteld werden door de Gentse Antiquairs van het hersmelten van de klok, hebben wij onze Oost-Vlaamse correspondenten om een rapport hierover gevraagd. Wij zijn onwetende omtrent een ongunstig advies uitgebracht door ons Provinciaal Comité. Zonder echter dit rapport af te wachten hebben wij de Minister van Openbaar Onderwijs gevraagd, het Gentse stadsbestuur te laten weten dat de klok toebehoorde aan een geklasseerd gebouw en door dit feit ook geklasseerd is. Derhalve moet het hersmelten van deze klok wettelijk aangevraagd worden en in afwachting van een beslissing, moet de vernietiging opgeschort worden.

Dit is reeds een eerste resultaat voor de Vereniging.

De vergaderingen volgen nu elkaar op en telkens voelen wij de verontwaardiging trillen in de pen van onze toegewijde Odo Beirnaert! Wellicht is het nu dat de Vereniging een soort vlugschrift opstelt, waarvan wij hier de integrale tekst geven:

S.O.S. HET GEVAAR IS GROOT EN DRINGEND DE NOOD.

Gentenaars,

"Niettegenstaande het herhaald protest der Vereniging der Handelaars in Oudheden van Gent, Oost- en West-Vlaanderen, wordt een aanslag gepleegd op Uw kunstpatrimonium. De klok Triumfante gegoten door de beroemden klokkegieter P. Hemony in 1660 is op het punt vernietigd te worden om metaal te bekomen voor de nieuwe klok welke men "Roelant" zou dopen.

Het slopen van zo'n onschatbaar kunstge-

wrocht ware een echt vandalisme en dat in de XXe eeuw. Dat kunnen of mogen de kunstminnende Gentenaars niet gedogen.

Medeburgers, kunstminnende Maatschappijen protesteert met ons, opdat onze klok enig in België onze stad niet verlate."

Dan volgt nog een stukje geschiedenis en de beschrijving van de Triumfante.

Met onverdroten ijver zetten onze vrienden door en het moet zijn dat de dijken begeven, want het verslag van 15 augustus, maakt melding van een onderhoud met het stadsbestuur over het inzamelen van gelden voor het gieten van een nieuwe klok. Iedere aanwezige in de vergadering zal 1000 fr. geven. Dit is reeds een eerste belangrijke bijdrage van de Antiquairs. Op 10 september geeft de secretaris lezing van de briefwisseling met de heer Kluyskens. De vereniging wil dat men erkent dat ze het hare bijdraagt aan het behoud van de klok. Over deze correspondentie hebben wij ook niets teruggevonden.

Intussen is er een officieel Klokke Roelantfonds gesticht en op de vergadering van 14 september hebben er besprekingen met dit fonds plaats, zonder resultaat echter.

Wij vermoeden dat de officiële instanties beseffen dat zij aan het kortste einde trekken, daarom moet de façade gered worden en dit kan best door de Antiquairs te isoleren.

De Opperdeken van de stad zal een artikel in de dagbladen laten verschijnen. Op verzoek van De Beer wordt gevraagd in dit artikel een zin te schrappen. Zin die doelde op de werking van de antiquairs en die zij beledigend achten. Dit wordt hen toegezegd. Maar op de morgen van 22 september verschijnt bewust artikel integraal in de dagbladen *Het Volk en De Gentenaar!*

Algemene verontwaardiging natuurlijk en een kaakslag voor De Beer schrijft de secretaris.

Van dit artikel geven wij hier de korte inhoud. Na gewezen te hebben op de verwarring die er heerst omtrent het lot van de klok, wil men in chronologische volgorde de ontwikkeling van het Klokke-Roeland-vraagstuk uiteenzetten.

In 1914 barstte de klok en niemand scheen er zich om te bekommeren. Het stadsbestuur bij monde van burgemeester Claeys drukte zijn spijt uit dat de feestelijkheden van Gent niet meer aangekondigd werden door de beroemde klok. Het Verbond der Dekenijen besliste dan ook een grootscheepse actie op touw te zetten, ten einde een nieuwe klok in het belfort op te hangen.

Een bestek werd opgemaakt voor een totaal van 624.220 fr.

Er waren van meetaf aan voorstanders van het behouden der Triumfante, terwijl anderen opteerden voor het gieten van een nieuwe klok.

Dan somt het Verbond der Dekenijen zijn werkzaamheden op voor het inzamelen van de gelden, enz. Het fonds had echter nog maar 200.000 fr. opgehaald en, nu schrijven wij letterlijk over, want wij veronderstellen dat de te schrappen zin hier moet gezocht worden:

"Wanneer de K.V.G.D.G. voor een paar weken kennis kreeg van het protest, dat al met eens werd ingezet tegen het hersmelten der klok was men daar toch wat over verwonderd. Die actie ging immers uit van kringen welke zeker moesten weten, dat het hersmelten der klok enkel en alleen onder het oog werd gezien, indien de nodige fondsen voor het aanschaffen van de vereiste hoeveelheid klokkespijs zouden ontbreken, *en nochtans zeer weinig voor het Klokke Roelantfonds hadden gedaan* (cursief van ons).

Op de algemene vergadering diezelfde 22 september, sloeg dit artikel in als een bom!

Onze vrienden zitten er eerst als verslagen bij, ze beslissen dan ook voorlopig niets te ondernemen en af te wachten. Edoch, commissaris M. Wackens zit niet stil – het zou moeilijk kunnen – en op de vergadering van 10 oktober brengt hij zijn verslag uit.

Gezien de tegenwerking van het Roelantfonds wat het inzamelen der gelden betreft, gezien de publicatie van voornoemd artikel in de dagbladen, besluit de vergadering niet meer mee te helpen aan het inzamelen der

gelden of oud koper. Zij zullen niets onderne-
men tegen het fonds en om dit te bewijzen
storten zij ieder 250 fr. op de intekeningslijst
van de *Flandre Libérale*.

Op het antiquairsfront heerst er nu een volle-
dige stilte ... maar dit is maar schijn, want in
de coulissen wordt er verder geageerd, bewijst
deze tekst die we terugvonden in het archief.
Wij laten hem integraal volgen:

"De beslissing werd getroffen. De klokke
Triumfante blijft bestaan en zal als historisch
- en kunstwerk bewaard blijven. Een nieuwe
klokke zal gegoten worden, genaamd Klokke
Roelant.

Waarom werd tot op heden met het gieten van
de nieuwe klok niet begonnen?

Aan de klokkegieter dhr. Michiels werd een
hoeveelheid van 6500 K^o koper, brons en
andere nuttige metalen aangeboden, ten einde
door bewerking de vereiste hoedanigheid
(kwaliteit koper) te bekomen die nodig is om
een klokke te gieten die de toon moet geven
door het Stadsbestuur vereist. De kopergieter
zou beweren dat het koper ter zijner beschik-
king gesteld de vereiste kwaliteit niet bezit,
door het feit dat de Mecène(?) koper en brons
van oude klokken wil geven.

Wat zeer eigenaardig voorkomt is dat de
kopergieter de Klokke Roelant die de toon
LA & FA moet hebben, zou hebben kunnen
gieten met het brons voortkomend van de
klokke Triumfante die de SOL. geeft. Zou hij
in die omstandigheden ook geen andere
grondstoffen moeten toegevoegd hebben bij
het brons van de klokke Triumfante om de
toon te bekomen van de klokke die klokke
Roelant zou genoemd worden?????

De kopergieter heeft dus enkel nieuwe grond-
stoffen koper en tin toe te voegen bij het
brons dat ter zijner beschikking gesteld wordt
om de vereiste mengeling te bekomen voor
het gieten van de nieuwe Klokke Roelant.
Waarom beweert de kopergieter thans dat hij
nu nieuw koper moet hebben, indien hij voor-

heen Klokke Roelant zou hebben kunnen gie-
ten met het OUD brons van de Klokke
Triumfante?????"

Wie de auteur is van deze tekst weten we niet
en ook niet waar hij verspreid werd, maar het
is een feit dat er aan de Triumfante niet meer
wordt geraakt. Op de vergadering van 5
november '48 vragen de antiquairs aan De
Beer wat moet gedaan worden met het inge-
zamelde geld en metaal en de secretaris
besluit zijn verslag: Gezien we in deze kwes-
tie bekomen hebben wat we eisten, wordt die
werking als gesloten aanzien!

Maar commissaris M. Wackens die nooit met
stille trom door het leven is gegaan, zorgt
voor een georchestreerde aanval op de "ver-
nietigers", op de statutaire vergadering van
januari 1949.

"In de loop van verleden jaar hebben enige
standvastige en stoere leden met hulp van de
heer De Beer uit Antwerpen een groots werk
gedaan, door het redden van onze kunstschat
de klok Triumfante.

De klokvernietigers hebben door ons werk,
plotseling moeten staken hun vandalisme uit
te voeren door de bevelen van wijzere man-
nen dan zij zelf. Sluipend hingen zij hun nek-
ken naar de wind, zeggende dat ze nooit de
klok hebben willen vernietigen en dat ze zelf
voor het behoud waren en dat ze gelukkig zijn
de Triumfante gered te hebben. Wat denkt ge
van zulke kwistenbibbels? Dus achtbare
leden ge ziet hoe palingen glad zijn en overal
door kruipen, maar het is genoeg gekend dat
die paljassenstreek toch niet kan indringen bij
een groot aantal klaarziende personen, om
hun te doen geloven, dat de mislukte vernie-
lers de redders zouden zijn der klok. Neen, de
ware redders met klare bewijzen zijn de enke-
le leden der Vereniging van handelaars in
oudheden van Gent. Bijzonderlijk onze voor-
zitter Ysabelle, onder-voorzitter De Ruyter,
secretaris O. Beirnaert, O. Deene, H. Van
Hoecke. Ik heb ook mede gedaan en ik ver-
neem dat dit een zeer groots werk is".